

БӨЛІМ: КОЛЛЕДЖ

Жеке тұлғаға бағытталған оқыту - сапалы білім берудің негізі

ЖАРИЯЛАНДЫ
22.01.2026СІЛТЕМЕ
<https://bilimger.kz/186814/>**Асылханова Жадыра Ашимханқызы**

Кентау жоғары гуманитарлық-техникалық колледжі

«Бастауыш білім беру педагогикасы мен әдістемесі» пән оқытушысы

Аннотация

Мақалада қазіргі білім беру жүйесіндегі жеке тұлғаға бағытталған оқытудың теориялық-әдіснамалық негіздері, оның сапалы білім берудегі орны мен маңызы жан-жақты қарастырылады. Жеке тұлғаға бағытталған оқыту оқушының жеке қабілеттерін, психологиялық ерекшеліктерін, қызығушылықтары мен білім алу қарқынын ескеруге бағытталған педагогикалық тәсіл ретінде сипатталады. Зерттеу барысында жеке тұлғаға бағытталған оқытудың қағидаттары, әдістері, мұғалімнің кәсіби рөлі және оқу-тәрбие үдерісін ұйымдастырудағы тиімді жолдары талданады. Сонымен қатар, оқушылардың оқу мотивациясын арттыру, өзіндік даму дағдыларын қалыптастыру және білім сапасын арттырудағы жеке көзқарастың ықпалы айқындалады. Мақала нәтижелері білім беру ұйымдарында оқу-тәрбие жұмысын жетілдіруге бағытталған тәжірибелік ұсыныстармен толықтырылады.

Түйін сөздер: жеке тұлғаға бағытталған оқыту, сапалы білім беру, тұлғалық даму, жеке көзқарас, сараланған оқыту, педагогикалық үдеріс, оқу мотивациясы, құзыреттілік.

Кіріспе

Қазіргі қоғамның қарқынды дамуы білім беру жүйесіне жаңа талаптар қойып отыр. Ғаламдық ақпараттандыру, цифрландыру, еңбек нарығындағы өзгерістер білім беру мазмұнын ғана емес, оны ұйымдастыру тәсілдерін де түбегейлі жаңартуды қажет етеді. Осы жағдайда білім беру жүйесінің басты мақсаты – тек теориялық біліммен қаруланған емес, сонымен қатар өздігінен ойлай алатын, шығармашылық қабілеті дамыған, әлеуметтік жауапкершілігі жоғары, бәсекеге қабілетті тұлға қалыптастыру болып

табылады.

Дәстүрлі оқыту моделінде оқушылардың барлығына бірдей талап қойылып, ортақ мазмұн ұсынылды. Бұл тәсіл кейбір оқушылардың әлеуетін толық ашуға мүмкіндік бермей, олардың оқу мотивациясының төмендеуіне алып келді. Осыған байланысты қазіргі педагогика ғылымында жеке тұлғаға бағытталған оқыту тұжырымдамасы жетекші бағыттардың біріне айналды. Жеке тұлғаға бағытталған оқыту – оқушыны білім беру үдерісінің орталығына қоятын, оның жеке ерекшеліктерін, қажеттіліктерін, қабілеттерін ескеруге негізделген оқыту жүйесі. Бұл тәсіл сапалы білім берудің басты шарты ретінде қарастырылады. Себебі білім сапасы тек меңгерілген ақпарат көлемімен емес, оқушының тұлғалық дамуы, танымдық белсенділігі және өмірлік құзыреттіліктерінің қалыптасуымен өлшенеді.

Осы мақалада жеке тұлғаға бағытталған оқытудың ғылыми негіздері мен практикалық маңызы жан-жақты талданып, оның сапалы білім берудегі рөлі айқындалады.

Негізгі бөлім

Жеке тұлғаға бағытталған оқытудың ғылыми-теориялық негіздері

Жеке тұлғаға бағытталған оқыту идеясы гуманистік педагогика мен психология теорияларына сүйенеді. Бұл бағыттың негізін қалаушылар оқушыны тек білім алушы объект емес, оқу үдерісінің белсенді субъектісі ретінде қарастырады. Л.С. Выготский, А.Н. Леонтьев, К. Роджерс еңбектерінде тұлғаның дамуында оның белсенділігі мен ішкі уәжінің маңызы ерекше атап көрсетіледі.

Жеке тұлғаға бағытталған оқытуда басты назар оқушының:

- жеке қабілеттеріне;
- қызығушылықтары мен қажеттіліктеріне;
- психологиялық ерекшеліктеріне;
- білім алу қарқынына аударылады.

Бұл тәсіл оқыту мазмұнын оқушыға бейімдеп, оның өзіндік мүмкіндіктерін іске асыруға жағдай жасайды. Ғылыми тұрғыдан алғанда, жеке тұлғаға бағытталған оқыту – тұлғаның дамуын мақсат ететін педагогикалық жүйе.

Жеке тұлғаға бағытталған оқытудың қағидаттары

Жеке тұлғаға бағытталған оқыту келесі негізгі қағидаттарға сүйенеді:

1. Жеке даралықты мойындау қағидаты.

Әр оқушы – қайталанбас тұлға. Оның қабылдау ерекшелігі, ойлау қабілеті, мінез-

құлқы мен қызығушылығы әртүрлі. Бұл қағидат білім беру үдерісінде осы айырмашылықтарды ескеруді талап етеді.

2. Оқушы белсенділігі қағидаты.

Оқушы оқу үдерісіне белсенді қатысқанда ғана білім сапасы артады. Жеке тұлғаға бағытталған оқытуда оқушы өз білімін өзі құрастырушы ретінде танылады.

3. Сараланған оқыту қағидаты

Оқушылардың дайындық деңгейіне қарай тапсырмаларды әртүрлі деңгейде ұсыну олардың білімді тиімді меңгеруіне мүмкіндік береді.

4. Психологиялық қолдау қағидаты.

Оқушының өзін қауіпсіз, еркін сезінуі оның оқу мотивациясының артуына ықпал етеді.

Сапалы білім берудің мазмұны және жеке тұлғаға бағытталған оқытудың рөлі

Сапалы білім беру – бұл білім алушының оқу нәтижелерінің өмірлік тәжірибеде қолданылу мүмкіндігі. Қазіргі педагогикада сапалы білім мына көрсеткіштермен сипатталады:

- функционалдық сауаттылық;
- сыни ойлау қабілеті;
- шығармашылық әрекет;
- әлеуметтік бейімделу.

Жеке тұлғаға бағытталған оқыту осы көрсеткіштердің барлығын қалыптастыруға мүмкіндік береді. Себебі оқушы өзінің мүмкіндігін сезініп, оқу үдерісіне саналы түрде қатысады.

Мұғалімнің жеке тұлғаға бағытталған оқытудағы кәсіби рөлі

Жеке тұлғаға бағытталған оқытуда мұғалімнің рөлі түбегейлі өзгереді. Мұғалім:

- бағыттаушы;
- кеңесші;
- серіктес;
- ынталандырушы рөлін атқарады.

Мұғалімнің кәсіби шеберлігі оның оқушылармен жеке жұмыс жүргізе алуымен, әдістерді дұрыс таңдауымен және кері байланысты тиімді ұйымдастыруымен айқындалады.

Жеке тұлғаға бағытталған оқытуды практикада жүзеге асыру жолдары

Практикада жеке тұлғаға бағытталған оқытуды іске асыру үшін келесі әдістер кеңінен қолданылады:

деңгейлік тапсырмалар;

- жобалық және зерттеу жұмыстары;
- топтық және жеке жұмыстар;
- қалыптастырушы бағалау;
- рефлексия.

Бұл әдістер оқушылардың танымдық белсенділігін арттырып, білім сапасын жақсартады.

Оқушылардың жеке ерекшеліктерін ескерудің педагогикалық маңызы

Жеке тұлғаға бағытталған оқытуда оқушылардың жеке ерекшеліктерін ескеру – білім беру үдерісінің тиімділігін арттыратын негізгі факторлардың бірі. Әрбір оқушының танымдық қабілеті, есте сақтау деңгейі, ойлау жылдамдығы, эмоционалдық жағдайы мен әлеуметтік тәжірибесі әртүрлі болып келеді. Осы ерекшеліктерді елемей оқу барысында қиындықтардың туындауына, оқушының өзіне деген сенімінің төмендеуіне және білімге қызығушылығының азаюына әкелуі мүмкін.

Педагогикалық тәжірибе көрсеткендей, оқушылардың жеке ерекшеліктерін ескере отырып ұйымдастырылған оқу-тәрбие жұмысы олардың белсенділігін арттырып, білімді саналы түрде меңгеруіне ықпал етеді. Бұл тұрғыда мұғалім оқушының оқу стилін, қабылдау арнасын (көру, есту, қимыл арқылы), темперамент типін ескеруі тиіс. Мұндай тәсіл оқыту мазмұнын оқушыға жақындатып, оны тұлғалық мәні бар әрекетке айналдырады.

Жеке ерекшеліктерді ескеру оқушылар арасында теңсіздік тудырмайды, керісінше әрқайсысына өзінің мүмкіндігіне сай даму жолын ұсынады. Бұл білім берудегі гуманистік ұстанымдардың жүзеге асуына жағдай жасайды.

Жеке тұлғаға бағытталған оқытудағы сараланған тәсілдің орны

Сараланған оқыту – жеке тұлғаға бағытталған оқытудың ажырамас бөлігі. Ол оқушылардың білім деңгейі, қабілеті мен дайындық ерекшеліктеріне сәйкес тапсырмаларды әртүрлі деңгейде ұсынуға негізделеді. Сараланған тәсіл оқушылардың барлығын оқу үдерісіне тартуға мүмкіндік беріп, әрқайсысының табысқа жетуіне жағдай жасайды.

Сараланған оқыту келесі бағыттарда жүзеге асырылады:

- **Мазмұнды саралау** – оқу материалының күрделілік деңгейін өзгерту;
- **Үдерісті саралау** – тапсырмаларды орындау тәсілдерін әртүрлі ұсыну;

- **Нәтижені саралау** – оқушының оқу жетістігін әртүрлі формада көрсетуіне мүмкіндік беру.

Бұл тәсіл оқушылардың өз мүмкіндіктерін бағалап, алға ұмтылуына ықпал етеді. Сонымен қатар, сараланған оқыту арқылы оқушылар арасында өзара көмек, ынтымақтастық және жауапкершілік сезімі қалыптасады.

Жеке тұлғаға бағытталған оқытуда бағалаудың рөлі

Бағалау – оқу үдерісінің маңызды құрамдас бөлігі. Жеке тұлғаға бағытталған оқытуда бағалау тек нәтижені тіркеу құралы емес, оқушының дамуын қолдайтын, ынталандыратын құрал ретінде қарастырылады. Осы тұрғыда қалыптастырушы бағалау ерекше маңызға ие.

Қалыптастырушы бағалау:

- оқушының жетістігін үнемі бақылауға;
- кері байланысты жедел ұсынуға;
- оқушының өзін-өзі бағалау дағдысын қалыптастыруға мүмкіндік береді.

Бағалаудың бұл түрі оқушыны қателіктен қорықпауға, өз оқу траекториясын түзетуге үйретеді. Нәтижесінде оқушының оқу мотивациясы артып, білім сапасы жақсарады.

Оқу мотивациясын арттырудағы жеке тұлғаға бағытталған оқытудың әсері

Оқу мотивациясы – білім сапасын айқындайтын негізгі көрсеткіштердің бірі. Жеке тұлғаға бағытталған оқыту оқушының ішкі уәжін оятуға бағытталғандықтан, оның мотивациялық саласына тікелей әсер етеді. Оқушы өзінің пікірі ескеріліп, жетістігі бағаланғанын сезінген кезде оқу әрекетіне белсенді қатысады.

Мотивацияны арттыруда:

- оқушының жетістігін мойындау;
- қызығушылығына сай тапсырмалар ұсыну;
- таңдау еркіндігін беру;
- жағымды психологиялық ахуал қалыптастыру маңызды.

Жеке тұлғаға бағытталған оқыту осы шарттардың барлығын қамтамасыз ете отырып, оқушының білім алуға деген оң көзқарасын қалыптастырады.

Қорытынды

Жеке тұлғаға бағытталған оқыту – қазіргі білім беру жүйесінің басты стратегиялық бағыты. Бұл тәсіл оқушының тұлғалық дамуын, шығармашылық әлеуетін және өмірлік құзыреттіліктерін қалыптастыруға мүмкіндік береді. Жеке көзқарасқа негізделген оқыту

арқылы білім беру үдерісінің сапасы артып, оқушылардың оқу жетістіктері тұрақты нәтижеге қол жеткізеді. Сондықтан жеке тұлғаға бағытталған оқытуды білім беру ұйымдарында жүйелі түрде енгізу – сапалы білім берудің негізгі шарты болып табылады.

Қолданылған әдебиеттер

1. Қазақстан Республикасының «Білім туралы» Заңы.
2. Құдайбергенова К. Құзыреттілікке бағытталған білім беру. – Алматы, 2018.
3. Әбілқасымова А. Педагогика және оқыту әдістемесі. – Алматы, 2019.
4. Выготский Л.С. Ойлау мен сөйлеу. – Мәскеу, 2016.
5. Скаткин М.Н. Қазіргі дидактика мәселелері. – Мәскеу, 2017.

ҚМ АА Куәлік нөмірі: **KZ45VPY00102718** — ҚР Мәдениет және Ақпарат министрлігі

© 2026 **Bilimger.kz** Ақпараттық-танымдық білім порталы. Барлық мазмұн авторлық құқықпен қорғалған.